

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRSÁK:

KISS SÁNDOR és SZABÓ ENDRE.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krra számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik a belső-középutóban 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklámciók pedig — Gazi József egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (kurta szappanútcá, 15. sz. a.) küldendők.

A gyermekből ifjú lesz!

II.

Múlt cikkünkben kimutattuk, hogy a család és iskola tapintatlanságából mily könnyen nyer táplálékot a képzelem a túlsapongó működésre, minek folytán a lelkierők egyensúlya felbomlik, a képzelem elnyomván az értelmi erőt. Szomorú állapot ez, melynek végetlen sok az áldozata! A képzelem túlsapongó működése s az érzékiség fellépése: ok és következmény. — A nemi ösztön fellépését, igaz ugyan, hogy nincs emberi hatalom, mely egy időn túl megakadályozni tudná, de végetlen fontos itt a „mikor?”. Rousseau-nak azon állítása, hogy „a jó nevelés legészszerűbb szabálya abban áll, hogy mindent addig késleltessünk, a meddig elodázható“, sehová sem illik inkább, mint ide.

De eljön az idő elháríthatlanul egyszer, midőn a nyugodt vérmeérséklet megzavartatik, a vér pezsgésbe és forrásnak indul, s a túl bő életnedvek kitörni akarnak, vagy: eljön az idő, midőn a gyermekből ifjú lesz. Ha eddig sikerült növendékünk ártatlanságát megóvnunk: kétszeresen kell az ifjúkor elközelgésével a fölött órködnünk. Nehezebb itt a nevelésnek szerepköre ugyan, de itt sincs lehetetlenség, valamint a nemi érzék felébredését a helytelen nevelés, a mint azt a múlt alkalommal kimutattuk, gyorsíthatja, úgy azt egyszersmind — legalább egy bizonyos időpontig — elodázhatja. Mi itt tehát a teendőnk? . . .

Semmi sem veszélyesebb e korban, mint a tunya tétlenség, mert a szerelmi sóvárgás megszülemelésének semmi sem oly biztos kovásza, mint az édes nyugalom. Az étellel-az életerők működése van kap-

csolatban, s ha az egyik alszik, a másiknak eo ipso nagyobb tere van — egészséges szervezet mellett — a működésre. Az ifjú korban már a vérmeérsék természeténél fogva a vezér-szerepet a phantasia a leg-hajlandóbb átvenni, a mit csak úgy ellensúlyozhatni, ha az értelmi erő is a lehető legerélyesebb működésbe hozatik. Ez azonban nem történhetik csak amúgy vezényszóra; ennek lehetőségét már korábban a családban és iskolában kellett előkészítenünk a növendékek önmunkásságra szoktatása, a munka megkedveltetése által. — Ezzel a család és iskola egy másik teendőjéhez jutottunk, melynek sikeres megoldása egyszersmind villámhárítója lehet később a fennebb vázolt, valamint egyéb veszélyeknek is. Munkára szoktatás és a munka megkedveltetése az egyik legfőbb garantiája egy biztos jövőnek!

Igaz, hogy munka hiányával ne legyen a növendék, arról elég bőkezűséggel gondoskodik az elemi iskolától kezdve az egyetem frequentálásáig minden tantervünk. Ezzel azonban még nincs megoldva a rejtély. E gyönyörű halom tananyag lehet és nem ritkán van is olyan hatással egy növendékre, mint midőn egy olyan terített asztalhoz ültetnek le, mely olyan ételekkel van megrakva, miktől undorodunk, vagy midőn akkora halmazt találunk előnkbe, melynek látásától is megcsömörölünk. Az étvágy és a megemészthetés lehetősége tehát nem kis mértékben függ attól, hogy mi és miképen adatik fel. Itt pedig gyakran roszul szakácskodik mind a család, mind az iskola. Sok szülő, például, elég önző és hiú gyermekét olyan tananyag feldolgozására erőltetni, a melylyel nincs arányban gyermeke tehetségeinek fejlődése; és viszont: sok tanító elég balga és lelkiismeretlen egy ilyen erőszakaskodásban se

gédkezet nyújtani. Ily eljárás aztán természetesen nem is marad büntetlenül, csakogy, fájdalom, az sujtatik, a ki arra nem érdemes: a szegény gyermek. Gyermeünknek egy felsőbb osztályba járhatása firmájáért feláldozzuk a tanmenet azon egymásutánját, mely sine qua non-ja a nevelés-oktatás lehetőségének, s ha most növendékünknek történetesen nincs elég geniálitása az így támadt bézagok utánpótlására: az erejét fölülmuló munka-teher örökre megöli munkakedvét, munka-képességét.

De legyen elég ebből ez egyetlen példa. Tudnánk még e nemből nem egyet felmutatni, de mint-hogy az önmunkásság felélesztéséről épen e lapokban korábban részletesebben szólottam, lássuk tovább, hogy mi a teendője a családi és iskolai nevelésnek a jövő érdekében, hogy midőn a gyermekből majd ifjú lesz, el ne sodortassék az élet hullámai által.

Hogy ismét a mindennapi életből vegyünk egy képet, e lapok t. olvasói emlékezetét azon botrányos esetre hívjuk fel, mely nem rég a fővárosban történt, hol egy néhány ifjú társulattá alakulva, a legvakmerőbb kiszámítással kezdte fosztogatni a vidéki közönség részét, mely peres ügyei által a főtörvényszéknél érdekelve volt. Ez ifjak a legtiszteltebb családokból valók voltak, s becsületes atyjok jó hírnevét bocsátották áríba egy pár garasért. — Emitt meg arról értesülünk, hogy egy becsületben megöszült atya lőtte föbe magát, mert gyermeke váltóhamisításért elfogatott, — és hány ilyen, de még draszticusabb példájával találkozunk annak, hogy hogyan dülja fel egy család jó hírnevét, boldogságát, nyugalomát épen az, ki annak büszkesége, gyámola kellett volna legyen: a család édes gyermeke. Hol keressük a baj okát? Hogy hársítsuk el a veszélyt?

Az ember nem él, nem élhet elszigetelten. Már az iskolás gyermek társ után néz, s magának kört kíván teremteni a családi körön kívül, mert erre sarkalja szive, lelke ösztönszerű vágya. Ez ösztönszerű vágy kielégítésének szüksége az ifjúkorban még természeteszerűbb, óhajtottabb. Az ifju szive oly gazdag érzelmekben, nemes vágyakban; lelkében anynyi remény, oly sok szép ábránd lesi az alkalmat, hogy titka kincstárát másoknak is megmutathassa, hogy talán a kebel repedne meg, ha azt kellene éreznie, hogy nincs senki, kihez a bizalom köteléke fűzze. Így lesz az ifjúnak barátja; így alkot magának baráti kört. Igen; de történetesen egy ifjúnak sincs látnoki tehetsége, mely biztos vezérfonala lehetne a barátok

megválasztásában s így megeshetik, hogy azon körnek, melyet lelke egész bizalmával megajándékozott, fekélyes, romlott tagjai is vannak, mely körülmény vajmi könnyen lehet végpusztulása az eddig romlatlan, tiszta erkölcsnek. A vétek útja sima, tetszősb; az ifjú lelke viszont a csiklandós gyönyör, élv iránt érez nagyobb hajlamot: s ha most az életnek még csak alfáját is alig ismerő ifjúnak mintegy útjába terelhetik az alkalmat; s ha barátjaiban csak bűntársakat talált választani, s viszont neki nincs elég lelki ereje a kísértéseknek ellentállhatni: nem kell-e a bukásnak szükségképen bekövetkezni? . . . Ezer meg ezer nemével találkozik a tapasztalatlan ifjú az élet tengerén a Scyllák és Charibdiseknek, melyeknek veszélyeit csak úgy kerülheti ki, ha elég lelki erővel, önállósággal rendelkezik.

Az önállóságra nevelés lenne tehát e családi és iskolai nevelés egy másik feladata, ha rövid látásunkban nem akarunk csupán az iskola kapujáig tekinteni. Oly végetlen sok alkalom, anynyi jelentéktelennek látszó ügy fordul elő a családi ügy, mint az iskolai életben, miszerint ha ezeket nem restelnők, vagy nem mulasztanók el, mint eszközöket, mindannyiszor megragadni a nevelés e kiváló egyik feladatának valósisására, gyermeünknek, növendেকেinket mint jellemeket adhatnók át az életnek. De emberi gyarlóságunk hányszor nem diadalmaskodik e munkákban is! Emitt a szülői szeretet vagy kényelem, ott a tanítói tekintélyre való túlzott féltékenység állja útját akárhányszor a gyermeki akarat, cselekvény nyilvánulásának, s így lassacsқан hitvány bábbá gyúródik az engedelmes anyag. Mert nézzük csak, mit látunk a legtöbb családban, vagy hogy foly a dolog ott túl, iskolánkban? . . . A szerető anya, mert ő az apróságok rendes kormányzója, drága gyermekét még a levegő lehelletétől is féltvén, ma a nagy hideg, holnap a meleg, máskor a szeles idő vagy az unalmas eső miatt nem bocsátja a szabadba; s midőn valahára alkalmas idő jön, az új ruha vágja be a szabad mozgás lehetőségét, s ily gazdálkodás mellett aztán, míg a gyermekek nevelésénél fontosabb dolgokkal elfoglalt apa észrevenné, lesz teremtve egy beteges, virágházi növény, mely nem a mi világunkba való. De ha így, bár aztán otthon mozoghatna szabadon! „Tedd ezt; ehez ne nyulj; ezt nem próbálhatod, mert leeshetel, azzal meg ne járj, mert nem a te kezvedbe való; jöjj ide, menj oda!”-féle vezényszavak hangoztatásától nem szűnik a gondos anyai száj, nehogy

a kedvesnek valami baja legyen. Majd elmegy a gyermek az iskolába, itt találkozik egy tanító bácsival, a ki ugyan jó ember, de van egy gyengesége, hogy saját tekintélyére nagyon féltékeny. Gépnek szabad lenned jó fiu s így aztán meg is dicsértetel, de akaratodnak, nézetednek nem, mert az ily vakmerőség kockázatná a tanítói tekintélyt, a bölcsesség nymbusát. Ily vezetés mellett aztán, mert ez még, fájdalom, nem példátlan napjainkban, a nyomorult testhez járulni fog egy gyámoltalan lélek, a melynek önakarata nem lesz, s a mely, majd midőn az életbe kilép, nem szoktattatván semmi önállóságra, vakon hajlik meg minden idegen befolyás előtt, a maga szenvedélyeinek pedig nem tud úra lenni.

Az ily eljárás gyermekünk, növendékeink nevelésében nekünk ugyan kényelmes lehet, de végetlen káros a nevelni szándékoltra jövő következményeiben; rosszabb ez a nevelés teljes hiányánál. Ha azt akarjuk, hogy gyermekeink, ha majd az életbe kilépve magukra hagyatnak, el ne sodortassanak, sem az idegen áramlatok, sem a saját, eddig elnyomva tartott vágyaiknak hamar felléptétől: neveljük őket önmagukat kormányozni tudó lényekké. Ne kényszerítsünk, hanem azon legyünk, hogy a kényszerítés alól felmenthessünk, — mondja Spencer Herbert. Engedjünk neki tért a tapasztalatra, mert csak így okúlhatnak s csak ezáltal fognak majd önmagukon és környezetükön uralkodni tudni. Ne féljünk attól, ha bennök az önakaratot látjuk nyilvánulni, mert ez csak garantiája annak, hogy kellő vezetés mellett jellemekké lehetnek. De azt se feledjük, hogy a mily veszélyes a folytonos beavatkozás és túlságos szigor, ép anynyira fog ártani a túlságos engedékenység vagy a gondatlan közöny.

A szélsőségek itt is veszélyesek és csak a fokozatos egymás után vezethet a kívánt célhoz. Van egy kor az emberi életben, a midőn vajmi kevésbé lehet szó az önállóságról; itt a lépten-nyomon való beavatkozás csaknem kikerülhetetlen. De az élet-évek növekedésével az arány mint fordítottabb lesz, s így eljárásunknak is változnia kell. Egy ideig, úgy szólva, mi cselekszünk, gondolkozunk helyette is, de ezt túl messzire nem szabad nyujtanunk. A vezető kéz helyét lassacskán a vigyázó szem fogja elfoglalni, mi alatt a magára biztatás mind nagyobb mérvet ölt, míg úgy eljutand a minden segítség nélküli önállóság állapotára.

Kiss Sándor.

Egy kis fölvilágosítás az igazság érdekében.*)

A „Család és Iskola“ 3-ik száma tárca-rovatában egy gúnyoros éllel irt tudósítás jelent meg „egy bámuló“ aláírással. E tudósítás egy kevés igazságot oly kiméletlen maró gúnynyal vegyítve talál föl az olvasó közönségnek, hogy annak elolvasása után ítélve a múlt hó 23-án tartott u. n. díztornászati nevelésügyi „nagyhatnám“ erőlködése lett volna egy éretlen ifjúságnak és annak élén egy tapintatlan, neveléstani érzékkel egy általában nem bíró tanárnak. Ha cikkíró ily módort használ, mint utolsó fegyvert, miután az okos szóra már nem hallgatnak; mikor az, mit megtámad, a jónak még csak magvával sem bír; mikor üres puffogatás alá léha hiúság van rejtve — érteném és hallgatnék. Biznám az önvédelmet azokra, kiket ez megillet, kik ez ügyben közelről vannak érdekelve. De az egész cikk a ferdítés és élchajhászat oly szembezőkö vegyülete, hogy kötelességemnek tartom, mint a jury egyik „várákozás teljes, jó képet csináló“ tagja nyilatkozni.

Először is kijelentem, hogy a kigúnyolt „díztornászati“, mely elnevezést magam sem tartok valami díszesnek, a tornászati pangó ügyében megindult üdvös mozgalom egyik életjele volt. Tapasztalt tény, hogy a felsőbb osztályok tanuló ifjúsága nem viseltetett a tornaügy iránt azon meleg érdeklődéssel, melylyel közóhajítás szerint vizlétetnie kell vala. A tornászati buzgó és fáradhatatlan tanára egy élet alakítása által akart lelkesedést és buzgalmat ébreszteni. A tanodák felsőbb osztályaiból az érettebb ifjúságot — a melynek a mint cikkíró is tapasztalhatta, nemesebb törekvése is van, mint testi ügyességet csak a „dákó forgatás“ -ért szerezni — egyesítette; egymáshoz kölesönös bizalomra és collegiális szeretetre, testvéries egyetértésre hangolta, mi nem csekély eredmény; hogy új érdeket költsön, a kiválóbb tornászoknak alkalmat nyújtott arra, hogy magokat külön is gyakorolhassák, és erre ő idejét szánni nem sajnálta. Az együttes gyakorlatok utóvégre is egyhangúaknak tünnek föl az ifjúság előtt, és e tekintetben előmerem, hogy lehetne a tornászati fokozatos kezelésében egyet-mást jobban, célszerűebben beosztani; a növendékek fejlettségét inkább tekintetbe venni, mert ez által a közös gyakorlatok mellett szokásos csapatgyakorlatokkal több eredményt lehetne fölmutatni. Azonban a növendékek népessége képezi itt is a fő akadályt.

Ez ügyről lehetne többet is írni, és igen helyén volna, ha a szakértők együttesen állapítanának meg egy teljes

*) Hogy az ellenvélemény szabad nyilvánításának tért nyissunk, minden közbeszúrt megjegyzések nélkül adjuk e beküldött cikket, a melynek pedig nem egy passusára lett volna megjegyzésünk. De elhallgatjuk ezeket, mert hiszszük, hogy az elfogulatlanul ítélők a két cikk egybevetéséből a nélkül is belátják, hogy közönségen az igazság. S ennek kijelentésével elégedjék meg a t. tornatanár úr is, a kinek buzgalmában az „egy bámuló“ sem kételkedett, sőt — ha kissé élesen is, de őszinte meggyőződésből — éppen arra akarta figyelmeztetni, hogy a buzgóság könnyen csaphat át túlbuzgóságba, s e már többet árthat, mint használhat akármely ügynek.

paedagogiai és physiologiai tapintattal készített tervet, de nekem céлом csak az, hogy említett cikkben fölhalmozott félreértéseket eloszlassam, a menyinyire tölem kitelik. A torna-tanár tehát helyesen járt el, midőn ez együletet alakítá, melyben a kiválóbb ügyességgel bíró ifjak alkalmas tért találnak magokat a nehezebb és így a rendes torna-órákon nem gyakorolható gyanorlatokban képezniök. Hogy a tornászban fejlettebb ifjak által megszerzett ügyesség milyen jó hatással van az egész tanuló ifjuságra, azt hiszem, nem szorúl bizonyításra.

Ez egyület buzgalmát nem csekély mérvben fokozá a kítűzött versenytornász. A verseny nemesítő hatását, azt hiszem, cikkirő is elismeré. A közönség jelenléte, tapsai csak buzdítólag hatottak. A pályázók nyereségeinek női kezektől, és épen igen fiatal leánykák kezeiből való kiosztása; egyesek „bravour“ darabjai; egy pár a cikkirő által „chinézer“ productionnak bélyegzett mutatvány; a jutalmak tárgyai, melyek közt pezsgő és torta is volt: képezhetik a különböző felfogás szerint bírálat, megrovás tárgyait; lehet gúnynyal is sújtani az ifjuság mesterkéletlen, ártatlan mulatását; de arról jó lelkiismerettel biztosíthatom a jelen nem volt olvasókat; (a jelen voltak elfogulatlan része, azt hiszem, a nélkül is igazat ad nekem) hogy e mulatság általában nemes volt; a fitogtató üresség, a tartalmatlan hiúság jellegeiről épen nem, sőt az ifjuság nemes buzgalmáról, kedélye tisztán hevülő üde fiatalágáról tett tanúságot. A mutatványok közt egyetlen egy sem volt, melyet bármely tornászati ünnepélyen cikkirő ne láthatott volna, ha figyelemmel végig nézett egy ily ünnepélyt. A szélmalom a nyújtón, a gula szintén előfordúl nem csak a chinézerek mutatványai közt; mert a chinézerek ennél többre vitték, de előfordúl bármely tornász-gyakorlaton. A földön hentergés, egy pár nem sikerült ugrás következtében, inkább jó kedvet, nevetést ébresztett a nézőknél, mint aesthetikai viszsztatatsztést. A vivásnál előforduló lábtoppintások, jelzések általán ismertek és gyakorlatban voltak; és a 12 éves hős megérdemelte a közönség tapsait. Egy pár katonai gyakorlat nem hogy kigúnyolandó, sőt dicséretet érdemel. Az igaz, hogy a társas és az együttes gyakorlatokban nagyobb változatosságot lehetett volna bemutatni, de a kevésért nem szoktuk nevettségessé tenni az egészet. A táncmulatság előfordul máshol is és helytelennek nem mondható; legfeljebb ha sűrű ismétlés által arra foly be, hogy a tornászati haladás nemes célját háttérbe szorítsa. A jutalomtárgyak közt volt egy pár nem paedagogiai érzékkel följánlott; de a följánlást visszaútasítani sem tartozik épen azon helyes és tapintatos eszközök közé, melyekkel az áldozat-készséget élesztjük. Kezdeményezésnek jó volt, hiba-e az, hogy többet várhatunk. Épen az teszi szükségessé ez együletet, hogy többet várhassunk. Beszélni mindig azt, hogy nincs érdeklődés a tornász iránt, és az érdeklődés első szikráját a gúny hidégvizével leönteni, semmi esetre sem használ az ügynek, mely megérdemelné kissé alaposabb felfogást, kissé több jóakaratot. Nem nehéz az élcet ölni; de nehéz a nevettségessé tett ügyben rejülő jó oldalt megmenteni. Különösen nem értjük, miért kellett az

„Apolló-kör“ zenei előadását is megtámadni, a mely pedig valóban eléggé sikerült. Általában, ha cikkirő nem volt megelégedve az eredménynyel, hozta volna föl komolyan ellenvetéseit; fejtegette volna azon módot, mely által célszerűen lehetne a tornász pangó ügyén lendíteni. Addig azonban, a mig ezt nem teszi, engedje meg, hogy legyen a közönség azon naiv meggyőződésben, hogy lehet a mi ifjuságunkra az ily ünnepélyek által nemesen hatni, és van is benne több valódiság, mint cikkirő tudósítása után hiné az olvasó.

A torna-tanár úr pedig fogadja a tornász iránt igaz barátjai elismerését, melyet teljesen megérdemel, és ne hagyja magát elesüggesztetni azon buzgóságban, melylyel szakja iránt viseltetik. Én pedig maradok a jury oly tagja, ki azon illusióban élek, hogy az ifjuságra ez ünnepély emelő hatással volt.

A jury egyik tagja.

KISDEDNEVELÉSI ROVAT.

Törvényjavaslat a nyilvános kisednevelésről és kisedovásról.

(Befejező közlemény.)

A 7-ik §. kimondatni kívánja, hogy az intézetek vezetői csak rendes fegyelmi vizsgálat után bocsáthatók el. Ez igen helyes, s jó lenne a népokt. törvénybe is becsúsztatni egy ilyen cikket a néptanítók érdekében; csak hogy kised körülményesében írva körül a fegyelmi eljárás eseteit és módját, miként azt például a százsországi népokt. törvényben meghatározva látjuk.

A 8-ik §. a hadkötelezettségről s a nyugdíjazásról a tanítókra nézve föllíltott rendszabályokat a kisednevelőkre is kiterjeszti.

A 9-ik §. arra kívánja kötelezni a kisednevelőket, hogy ők a „kisednevelők orsz. együletébe“ belépjenek. Ezen §-t mi oda kívánjuk módosítani, hogy mindenik kisednevelő köteles belépni azon tantestületbe, melynek területén működik s hogy a tantestületekben a kisednevelők külön szakosztályt képeznek. Az orsz. együletbe belépést s ennek gyűléseire utazást, valamint a tagdíj fizetést mi olyan tehernek tartjuk, melyet nem tudjuk mi indok alapján lehetne a központtól távol lakó kisednevelőkre fölerőszakolni. Az e nemű országos együletek különben is inpraktikus intézményeknek bizonyultak; a néptanítók is elvetették az orsz. egyület eszméjét, pedig azoknak a száma meghaladja a 20 ezeret. De, továbbá, a népiskolákat a kisednevelőkkel szoros kapcsolatba kell helyezni, a mi csak akkor lehetséges, ha a néptanítók és a kisednevelők közös testületben állapítják meg mind a két intézmény körvonalait.

A 10-ik §. megtiltja a kisednevelőknek a községi vagy állami hivatal viselését. Ez jól van így; hanem egyet elfeledett a javaslat készítője, azt t. i., hogy a népokt. törvényben gondoskodva van arról, hogy a néptanítók az iskolaszékben képviselve legyenek. Mivel pedig a községi kisednevelők föltti közvetlen felügyeletet is az isk. székeknek kell gyakorolniök, méltányos, hogy a közs. kisedne-

velőkre is terjesztessék ki a népokt. törvény 117-ik §-a által a néptanítóknak megadott képviseltetési jog.

A 11—19 §-ok a kisednevelő-képezdekről intézkednek. Állíthatnak ilyen intézeteket hatóságok, egyletek és magánosok. Mindenik képezdében legalább 3 rendes tanár állítandó be évi 600 frt. fizetési minimummal. Felvétetnek a képezdébe 18 évet betöltött fi- és 16 évet betöltött leány-növendékek, ha legalább a felső nép- avagy a polg. iskola tanfolyamát bevégezték. A képezdei tanfolyam két évből áll a következő tantárgyakkal: nevelés- és lélektan, módszertan, ember-, élet- és egészségtan, magyarnyelv- és irodalom ismertetés, természetrajz, természettan és vegytan elemei, honisme, egyetemes művelődési történelem, szám- és alaktan, rajz, tornászati.

Ezekre vonatkozó lényegesebb észrevételeink a következők: teljesen helyeseljük, hogy a törvény meg fogja kívánni, hogy a kisednevelő képezdek is állandó, azaz: egészen a kisednevelés ügyének élő tanárokkal láttassanak el. De nem értjük, hogy a midőn ezen tanároktól a tanító-képezdei tanárokkal egyenlő qualificatio kívántatik, s a midőn — tekintve a tantárgyak számát — ezen tanárok is el lesznek halmozva tanórákkal; nem értjük, hogy akkor mely okból kívánja ezen tanárok fizetését a javaslat készítője 600 frtra szállítani, holott a tanítóképezdei tanárok fizetése 1000—1200 frt? Ez sem sok, de aztán még kevesebb ennek a fele, a menynyit a javaslat készítője a kisednevelő képezdek tanárainak szánt. Háromszor 600 frtért a kívánt tantárgyakat még stundengeberekkel sem lehet eltaníttatni, rendes tanárt pedig 600 frtért épen nem kapunk, ha csak a sz.-fehérvári zsidó-tanító-vásárra nem megyünk értük.

Más alkalommal már bővebben kifejtett nézeteink alapján helyeseljük a javaslat készítőjének azon törekvését, melynél fogva az e pályára hajlammal bíró férfiaknak és nőknek egyaránt nyújtassék alkalom magokat kisednevelőkké kiképezhetni. Kivált a központi (minta) intézetek vezérlését mindenesetre célszerűbb lesz férfiakra bizni. Ezért helyeseljük, hogy a 15. §. a férfiak számára is meguyítja kiképeztetésük útját. Csak hogy ezen §-ban nem szól elég világosan a javaslat készítője, azaz nem mondja meg, hogy a képezdek vegyesen fogadandják-e be a két nemű növendékeket, vagy pedig a férfiak és nők számára külön-külön képezdek állítandók. Mi az utóbbit vélünk ez idő szerint helyes intézkedésnek s óhajtánk, hogy a törvényben világosan mondassék ki, hogy a két nemű növendékek esakis külön-külön intézetekben nyerhetnek oktatást.

Es itt még egyebet is meg kell említenünk. Feltűnő, hogy a törv. javaslat az államnak a kisednevelés érdekében való tevékenységéről mit sem szól s általában mintegy mellőzni kívánja az állam közreműködését. Holott épen a kisednevelés-ügy egyike azon ügyeknek, melyekért az államnak már csak azért is legtöbbet kell tennie, mert a közönség még most a legkevesebbet tesz érte. A népiskolák állítása és a néptanítók képzése érdekében [vajmi sokat ró a törvény az államra, holott a népiskolák még sem állanak olyan árván, mint a kisednevelők. A létező tanító-s illetőleg tanítónő-képezde főtartása mellett az állam leg-

alább anynyit tehetne a kisednevelés érdekében, hogy a kisednevelők képzése céljából állítana föl két állami képezdet, az egyiket fiu-, a másikat leány-növendékek számára. Ennek a törvényben kimondását anynyival inkább óhajtjuk, mert a magán társulatok — még állami segély mellett is — alig lesznek képesek oly képzőintézeteket állítani, melyek e nemben mintaszerűek lennének.

A tantárgyakra vonatkozó észrevételeink a következők: a lélektan, bonc-, élet- és egészségtan „Gyermekisme“ címen egy tantárgy keretébe látnók jónak egybefoglalni; külön „lélektanra“ semmi esetre sincs szükség. Az egyetemes művelődési történelemre — mint külön tantárgyra — szintén nincs szükség, ez a hazai történelemmel kapcsolatosan tanítható; ellenben a honisme mellett legalább vázlatosan tanítani kell az általános földrajzot is. A zene (hegedű) tanítása, sőt az ének tanítása sem említettik, holott a 15. §. a képezdébe főlvetel egyik föltételéül a „zeneképességet“ tüzi ki. Az énekben és a zenében való jártasság a kisedneveléssel foglalkozókra nézve anynyira nélkülözhetetlen, hogy e mellőzhetetlen tantárgyoknak kihagyását hajlandók vagyunk a leiró hibájának róni föl, mert a javaslat készítőjéről nem merjük föltenni, hogy ezeket szándékosan hagyta ki javaslatából.

A 26—27-ik §-ok a kisednevelő-intézetek felügyeletéről szólnak. A felsőbb felügyeletet a népnevelési tanfelügyelők útján a kormány gyakorolandja, fegyelmi ügyekben az iskolaszék bíraskodik; a képezdek vizsgáin megjelennek a tanfelügyelők s a képesítési okmányokat ők is aláírják; öröködnék a fölött, hogy a kisednevelde vagyona egyéb célra ne fordíttassék s intézkednek az iránt, hogy a törvény kellékeinek meg nem felelő intézetek — háromszori megintés után — bezárattassanak. Ezekre vonatkozólag csak azon észrevételünk van, hogy az iskolaszék hatásköre nincs kellő szabatosággal körülírva. A 22. §. csupán a fegyelmi ügyekben bíraskodást bizza az iskolaszékekre, holott legalább a községi vagyomból, vagy a községi segélylyel főtartott intézetek közvetlen felügyelését is az iskolaszékekre kellene bizni. E tekintetben tehát a törvény idetartozó cikkének szabatosabb meghatározásokat kellene tartalmaznia. Nem mindig az a világos, a mi [nagyon rövid.

Ezekben vázoltuk a törv. javaslat lényegesebb pontjait. Lényegesebb észrevételeinket is megtettük azokra, s miután ezen nézetek az ügy iránt érdeklődő, s a nevelés terén avatott szakemberek körében — itt nálunk — többnyire helyesléssel fogadtattak, reméljük, hogy a javaslat készítője is heceses figyelmére méltatja azokat. Ő magasabban áll, meszszebb ellát, mint mi s kétségkívül általánosságban tájékozottabb is, mint mi; de azért a részletekben tán hasznát lehet venni az igénytelen szakember nézeteinek is, a ki csak azért fogott e cikk megírásához, mert tőle telhetőleg szolgálni óhajt azon jeles egyéneknek, a kik a kisednevelésügy szebb jövője érdekében a nemzet által kellőleg meg nem hálálható buzgalommal fáradoznak.

Adjon isten fáradozásuknak s a törv. javaslat készítője üdvös munkásságának minél szebb eredményt!

IRODALOM.

(—i—) „A kézi munka tanítása a népiskolában. A kolozs-dobokamegyei tanker. tantestület“ nevelési bizottságának megállapodásai nyomán írta: Szabó Endre, a kolozsvári „Fröbel-intézet“ igazgatója s a fent címzett tantestület titkára. Kapható: Budapesten Tettey Nándor- és társánál; Kolozsvárt Demjén Imre egyetemi könyv-árúsnál. Ara 50 kr.—E cím alatt pár nappal ezelőtt egy valóban hézagot pótló mű hagyta el az egyik, helybeli sajtót. Nem kis ideje, hogy a nyugati, míveltebb népek irodalmában és közéletében megindult a mozgalom annak érdekében, hogy a kézi munka tanítása és gyakorlása az iskolákban is honosíttassék meg. E mozgalom hullámai kezdenek hazánkba is átesapni, de nálunk még ropant nagy a tájékozatlanság e teren. Még az intéző körökben is azt hiszik az iskola feladatának, hogy mesterségekre tanítson. (!) Így nem esoda, hogy tanítóink nagy része irtózik a munkatanítás kérdésének még csak a hallásától is, mert azt hiszik, hogy megbírhatatlan terít vennének annak meghonosításával a nyakukba. „Most sem bírjuk a munkát — a sok tantárgy tanítását; mi lesz hát majd belőlünk, ha még dolgoztatunk is kellend az iskolában!“ — hangzik mindenfelől az aggodalom és félelem jajsza. S bizony nem is igen önthet lelket a remegőkbe az, hogy a tanító-képezdőkben itt-ott már kezdenek műhelyeket állítani; a tanítónőképezdőkbe pedig azzal kezdik bevinni a korszellem követelte új irányt, hogy ezután rendszeresen tanítják a leendő tanítónőknek a keztyű-varrást, meg a virág-készítést. Sok hasznát is veszik majd azok ezeknek — falún!

Már csak e néhány intés is eléggé jelzi, hogy miért van szükség nálunk egy olyan műre, a mely képes oszlatni ez alig világosodó teren a homályt, mérsékelni a túlkapást, s képes önbizalmat, bátorságot s talán némi lelkesedést is önteni a remegőkbe, a félve vonakodókba és bizalmatlankodókba. Képes: mert nem a szürke theoriák tervezető szóbatudósa, hanem a gyakorlat egyik mestere írta e művet, a ki ismeri és tekintetbe vette viszonyainkat, számított a körülményekkel s így higgadt megfontolás után állapította meg az ide vágó „mit?, miért? és hogyan?“ kérdésekre a feleletet.

De nemcsak egy gyakorlati szakember mondja mind ezekre a feleletet. A szerzőnek volt bátorsága véleményét s eszméit — legalább főbb tételei rövid vázlatában — előbb

egy egyesület szakférfaival közölni, ítéletük alá bocsátani, s csak azt vette fel művébe, a mit elvben ezek is elfogadtak, ezek is helyeselték. Tehát már mielőtt megjelent volna, átment e mű a kritika rostáján. Ezért nem is igen hiszünk, hogy a munka-tanításnak még a legnagyobb ellenzője is valami olyanra találhasson benne, a mit legalább elvben ne helyeselhetne. Lehetnek ezek közt olyanok, a kiknek nem fog tetszeni az a szabad szellem, a mely e művet átlengi, sőt némelyek itt-ott talán mosolyogni is fognak a szerzőnek azon a lelkesültségén, a melylyel tárgyán csüng; de egészében e művet senki el nem ítéheti. S ez — úgy hiszünk — elég érdem, elég ajánlás egy irodalmunkban teljesleg úttörő műnek. — Bár igazán úttörő lenne abban a tekintetben is, hogy hatolhatna el mindenüvé, a hol csak érdeklődhetnek hazánkban az emberek a felvetett kérdés iránt!

S mi, — minthogy szerzőjével közel viszonyban állunk s a mű főbb tételeit illetőleg már előre is solidaritást vállaltunk — e helyt egyebet nem is tehetünk e könyv ajánlására, mint hogy — legalább rövid vázlatban — megismertetjük tartalmát.

A 60 lapra terjedő művecske 4 fejezetre oszlik. Ezek elsejében „a népiskolai, kézi munka tanítás szükségességét és célját“ fejtegeti a szerző, főbbekben azon elvek alapján, a melyeket e lapban vázlatilag már ismertettünk. Ez és a következő fejezet, a mely arról szól, hogy minő kézi munkák kellenek a népiskolákba, a mű legszebb és legerőteljesebb részei. Nemcsak a kitűzött tételeket tárgyalja ezekben tüzetesen, alaposan és világosan a szerző, hanem ezekkel kapcsolatban népiskoláink reformjának alappontjait is lerakja, vagy legalább megjelöli benők. A III-ik fejezetben, a melynek címe „a kézi munka tanítás módja,“ a meglevő viszonyokból kiindulva azt mutatja ki, hogy hogyan lesz a munkatanítás igazán sikeres és gyakorlatias a népiskolákban. Végre a IV. fejezetben néhány oly munka-nemet ismerttet meg és ír le, a melyeket olcsó anyagokból s egyszerű és nem veszélyes eszközökkel is bátran lehet gyakoroltatni a legtöbb népiskolában, a nélkül, hogy munka-műhelyszerűleg kellene átalakítani és felszerelni azokat.

Óhajtjuk, hogy ne legyen hazánkban tanító, a ki olvasatlanul hagyja e művet; de melegen ajánljuk azt a szülőknék is, mert csakis a munka-kérdés helyes megoldásával érhetni el azt, hogy ne legyen örökös zsörtölődés, lárma, rendetlenség és rombolás a kis gyerekes családokban.

T Á R C S

A görvélykór (scrophula) terjedése.

(Dr. Niemeyer után szabadon.)

(V. K.) Napjainkban e betegség mind nagyobb és nagyobb terjedelmet ölt. Egyre undokítja a legszebb gyermekek arcját, bénítja tagjaikat s addig senyveszti őket, a míg menthetetlenül ragadhatja ki közülök kiszemelt áldozat-

tait. Méltó tehát, hogy a szülők és különösen az anyák figyelmesekké tétessenek e baj előidéző és fejlesztő okaira. — Ily figyelmeztetés e sorok célja, a melyeket egy hírneves német orvos — dr. Niemeyer — egyik értekezése nyomán közlünk.

A szkrofula nem ősidőkből öröklött betegsége az em-

beri nemnek. Alig 300 éve, hogy ismerik, s e 300 év óta is kiválólólag az úgy nevezett kultur-államokban úralg és pusztít leginkább. Igen, mert az emberek sok tekintetben természet-ellenes életmódja ezekben szolgáltat a legtöbb okot előállítására és terjedésére. Legelőbb egy Darwin nevű angol orvos írta le tüzetesen, s már ő is kiválólólag a sok lakó lakta, szűk és nedves lakásokban, és a túlságos sok burgonya-fogyasztásban kereste és állapította meg e baj előidéző és terjesztő okát.

Anynyi bizonyos, hogy a tisztatlanság, gondatlanság és nyomor a legnagyobb befolyással vannak terjedésére. Ezért is mutatkoznak a leghatározottabb kinyomatú és leg hamarabb pusztító alakjai kiválólólag a nép alantibb rétegei között, úgy, hogy már sok helyt „paraszt-nyavalyá“-nak is nevezik. De a jobb módu családok, sőt a paloták gyermekei sem maradnak menttek tőle. Hiszen hány úri gyermekben láthatni ezt jelző forradásokat, mirigy-csucsorokat, s vagy ennek következtében elcsipásodott szemeket.

Hanem hogy is ne terjedne e baj, a mikor az emberek nagy része már szinte beletörődött abba a véleménybe, hogy ez is olyan nyavalya, a mely ellen nincs semmi óvó szer, nincs semmi orvosság. Még a szülők is, igen gyakran, saját gyermekükről is azt mondják egy-egy szkrófula esetre: „öröklött baj ez, a melyet születésével hozott magával a szerencsétlen, s nem veszi ki azt belőle soha senki sem!“

Pedig az újabb, orvosi tudomány nem épen ezt tanítja. E szerint — a legtöbb esetben — a helytelen életrend s a gondatlan, vagy épen rossz tápláltság idézi elő azt a vérromlást, a melynek nyilvánulása s eredménye a görvélykór. A testben a vér-edenyeken kívül úgy nevezett nyirok-edenyek (Lymphgefässe) is vannak, s ezek tartalmának, épen úgy mint a vérnek, szintén tisztának, s folyásuknak épen úgy, mint amazának, szintén zavartalannak kell lennie, hogy a test egészséges lehessen. Mivel pedig a nyirok-edenyek nedvei, vagy a mint a leíró élettan nevezi, a szövetek vizeitartalma (a mi a test sulyának mintegy ötöd részét teszi) épen úgy, mint minden más víz, főleg könnyből (hydrogenből) és élelyből (oxygenből) áll: önként értetik, hogy e két alkotórészre, és pedig ezek helyes arányú mennyiségére van minden emberi testnek elengedhetetlen szüksége. Ez alkotórészek legfontosabbikát — az élelyt — pedig lélegzés útján kapjuk; de kellő mennyiségben csak akkor, ha a beszívott lég elég élelyt tartalmaz, vagy is ha a levegő, a melyből lélelkünk — a mint közönségesen mondani szokták — elég friss és tiszta. S mégis mennyire féltik az anyák a friss és tiszta levegőtől gyermekeiket!

Nem gondolják meg, hogy a megromlott és tisztátalan levegő, kivált, ha huzamosabban s úgy szólva rendszeresen mind csak abból veszi lélegzetét gyermekük, okvetlenül megrontja s elkórosítja az ő nedvei vegyületét; s így habár kezdetben észrevétlenül és lassan is, de biztos készül benne a később bekövetkező nyavalyákra a kóroanyag. Meltán kereste tehát már a fenebb említett Darwin is a görvélykór anyagát és gyökerét a rossz és nedves lakásokban; mert

a nedves és tisztátalan lakások a tisztátalan és megromlott levegőnek kiváló fészkei, s mintegy gyűjtő helyei. Ezért Baudelocque orvos egy szkrófulában selyő gyermeket, a kinél e bajt az egészségtelen lakás idézte elő s nevelte az a rossz szokás, hogy éjjelenként orrát, száját egészen elfedte paplanyával, rövid időre azzal állított lábra, hogy tágas és tiszta levegőjű szobában tartatta s imént említett, rossz szokásáról gondosan leszoktatta. Jól jegyezzék meg ezt az anyák, mert ugyan hány gyermeknek nincs meg ez a rossz szokása! Hanem hogy is ne lenne, a mikor mi magunk szoktatjuk rá a gyermekeket! Csaknem minden anya úgy neveli kis gyermekét, hogy a mikor a bölcsőjében nyugszik, jól betakarja valami sötétes ruhával, kendővel vagy valami más szövettel, hogy jó sötétben legyen s így annál jobban alhassék. Gondol is ilyenkor az anya arra, hogy így az a szerencsétlen gyermek saját, szénsavas, rossz lehelletével maga magát mérgezi meg! S hány teszi meg azt, hogy a mikor a kellemesebb, tavaszi vagy nyári napokon gyerekeit szekereztetni viszi, egész sától, vagy menyezetet készít a szekérekére gyermeke feje fölébe, csak hogy valamiképp elzárhassa szegénykét attól, a miért a szabadba vitte — az isten szabad levegőjétől?! Óh, hány gyermeket nevelnek úgy, hogy kivált télen soha sem szíhat egyebet szoba-levegőnél, és pedig olyan szoba levegőjénél, a melyet tél kezdetétől egész tavasz kezdetéig soha ki nem szellőztetnek! . . .

Mindezek annál különösebb viszsászások, mert ezekkel — úgy szólva — saját tapasztalataival és elveivel jó ellenmondásba az ember. Vagy nem ilyen ellenmondás-e az, hogy cseréppen nevelt virágunkat s kalitkában tartott madarainkat az első, melegebb napsugár beköszöntésére nyílt ablakokba teszszük; hogy gyerekeinknek prédikáljuk, hogy a leveli békát, a cserebogarat s más állatkákat vétek és állatkinzás oly szelencékbe vagy dobozokba zárni, a melyeken nincs elég szelelő; de azért kicsinyeinket minél jobban elzárjuk a levegőtől, s így mintegy magunk oltjuk beléjük a szkrófulát s általában mindazon betegségek kóroanyagait, a melyek a kis gyermekek közötti balandóságot oly orjásvává nevelik?!

Bizony, jó lenne ezeket meggondolnunk, s nem kellene oly sokat tulajdonítanunk az úgynevezett hajlamnak (dispositio) és öröklött bajnak, a mikben a józan orvos nem sokat hiszen; hanem arra kellene törekednünk, hogy az ép testtel és egészségesnek született gyermekekbe — elkényesztető, mesterkelt és természetellenes életrend által — ne oltunk be veszedelmes hajlamokat, kiirthatatlan betegségeket!
(Befejezése a jövő számban.)

VEGYESEK.

— Sajnálattal jelentjük, hogy Kozma József úr — a helybeli tanítónőképző igazgatója — bokros elfoglaltságaira hivatkozva — lapunk főmunkatársi tisztéről a választmány legközelebről tartott gyűlésén lemondott. E lemondást a választmány, miután a lemondónak írásban benyújtott nyilatkozatából megmáshíthatatlan elhatározásról győződött meg, kénytelen volt elfogadni, s ennek folytán a megürült állomásra

— még ugyanazon ülésben és teljesen egyhangú szavazattal — meg is választá Kiss Sándor collegánkat, a kinek dolgozatai lapunkban már eddig is, nem egészen olvashatták t. olvasóink. A midőn új főmunkatársunkat szives vállalkozásáért ezennel a legmelegebben üdvözljük, egyszersmind teljes hittel adunk kifejezést azon reményünknek, hogy Kozma J. igazgató úr becses dolgozataival — alkalmilag — ezután is fölkeresi lapunkat, a melynek mind szellemi, mind anyagi támogatása érdekében eddig is sokat fáradozott.

— **Kérelem.** A választmány határozata alapján újlag fölkérem azokat, a kiknél a „Kolozs-dobokamegyei tanker. tantestület“ részéről a belépni kívánó tagok számára aláírás ivatek vannak, hogy ezen ivatek — a tagok számbavétele céljából — hozzám e hó végéig beküldjenek sziveskedjenek. Kolozsvárt, 1876. február 10-kén. Szabó Endre, a tantestület titkára.

— A „Kelet“ idei 30-ik számában a napi hírek közt kegyeskedik a lap újdondásza megemlékezni azon igénytelen humoreszkról, melyet lapunk 3-ik számában „Egy nagy nap a kolozsvári torna-csarnokban“ címen közrebocsátottam. Az újdondász úr nem tartja ezt a cikket szellemdúsnak. Ez az ő dolga. Azt állítja továbbá, hogy valami megszurta az orromat a torna-vivoda részéről, s azért epéskedem. Erre vonatkozólag vegye tudomásul az újdondász úr, hogy nekem sem a torna-csarnok személyzetével, sem annak előljárásgával nem volt soha semmi bajom, egyáltalán semmi féle viszonyban sem állok velök s a torna-csarnokban nagyon régi idő óta csak a leirt „disztornászat“ alkalmával jelentem meg. Otromba gyanúsítását tehát viszszaútitom. Mondja továbbá: hogy mi magunk (már t. i. az újdondász úr;) is jelen voltunk az ünnepélyen, hízeltünk magunknak, hogy van egy kis érzékünk a nevelés-ügy iránt s határozottan kimondhatjuk, hogy nem volt amaz ünnepélyen egyetlen productió sem, mely a modern paedagogia által helyesnek ismert tornászat sánczain kívül esett volna. Elhiszem, hogy az újdondász úrnak van „érzéke“ a nevelésügy iránt, csak hogy ez nem azt teszi ám, hogy jártassággal is bír a nevelés tudományában. Ha birna, bizonyára ő is csatlakoznék az oktatásügygyel foglalkozó helybeli szakemberek nagy többségének azon nézetéhez, mely már jó ideje túlzottnak találja azon productiókat, melyek a helybeli torna-csarnokban gyakoroltatnak. És ha már csakugyan van érzéke az újdondász úrnak a nevelésügy iránt, e sorok írója szivesen ad hozzá egy kis tudományt is, csak tessék eljönni érte s a legtekintélyesebb neveléstani íróknak műveiből felmutatható adatokkal kész leszek az újdondász urat meggyőzni arról, hogy a kérdéses productiókban bizony nagyon sok volt, a mi nemcsak neveléstan-ellenes, hanem életveszélyes is. Ajánlom e tekintetben Bocknak a művét. Végül nem hagyhatom válasz nélkül az újdondász úr azon gyanúsítását sem, mintha tolamat a torna-vivoda iránti ellenszenv vezette volna s mintha az lenne a czélom, hogy azon intézményt odiosussá tegyem a közönség szemében. Én úgy tudom, hogy a ki valamely nemes cél elérésére törekvő vállalatnak a hibáira és hiányaira hívja föl a figyelmet, az nem ellensége, hanem önzetlen barátja azon ügynek. Igaz, hogy vannak emberek, a kik nagy hü-bóval derűre-borúra dicsérnek minden vállalatot, hogy a mellett magoknak egy kis hivatalocskát, egy kis accidentiat kaparithassanak. Vannak olyanok is, a kik valamely intézmény érdekeinek firmája alatt — mint a Petőfi által megénekelt, fondor lelkületű egyházi — fekete szívvvel és fekete

lélekkel szövik az intriguák szárait, hogy a nekik nem tessző egyént kitorhassák és saját protegáltjukat tolhassák a helyébe. — Fájdalom, vannak ilyenek, de a kérdéses cikk íróját semmi egyéb nem vezette, mint az, hogy ha már a komoly szó nem használ, szatirikus színezetű cikkel tegye figyelmetessé az illetőket azon túlzásokra, melyek a torna-csarnokot népszerűtleníthetik. Hanynyit a „Kelet“ újdondásának bámúlatosan üres, azaz semmit meg nem czáfólo replikájára — az „egy bámuló.“

— **A zilahi tanító-képezdei ifjúság „Eötvös-kör“-e** ez évben is megünneplé b. Eötvös J. halálának évfordulóját. Az ünnepély, melyen a k. igazgató-tanács tagjai, a képezdei tanárok, a zilahi tanítók (kivéve azokat, a kik ez intézetben képezettek), s más tanügybarátok voltak jelen, szerény, de céljának megfelelő volt. — Az emlék-beszéd, a szavallatok s az énekek megtették hatásukat, hisz könnyűket láttunk a hallgatók szemében, s e könnyekben a fájó öröm sugarait, a melyek ezt jelenték: „Eötvös nincs többé; de a miénk volt, s szelleme örökre közöttünk él! (d. + s.)

— Vettük „a dévai állami ftanítóképezde értesítőjét. Szól az 187⁴/₅-ki tanévről. Kiadta az igazgató-tanács. Déván, 1875. dec. 10-kén.“ — Ez aztán a nevezetes Értesítő! Ilyen bizonyára még nem jelent meg soha a tanügyi irodalom terén sem nálunk, sem külföldön. Miért? Azért, mert nagy része nem Értesítő, hanem vádés mentesség-irat. Hogy, hogy? Úgy, hogy Déváról a tavaly kitették az igazgatónak a szűrét, s most a magára maradt, bölcs igazgató-tanács neki áll s egy nyomtatásban közrebocsátott nyilt vádiratban elpanaszolja országnak, világnak, hogy menyinyi perfiátiát, önkénykedést és rendetlenséget követett el az a meggondolatlan ember, a mig ott ült a nyakukon. — Anynyit, hogy e miatt az otthon maradtok még ma sem jöhettek rendbe. „A zárszámadás még ez ideig függőben van; fegyelmi szabályzatot csak most készíthettek; az 1873/74 évről hiányzik az intézet statistikája, vagyoni állákimutatása, s a történelmére vonatkozó adatok“ stb. stb. 1874. szept. 8-án bocsátott ugyan ki az igazgató egy Értesítőt, de az sok tekintetben hiányos, sokban meg igen is bő; a főbűne pedig az, hogy a jegyzőkönyv adataival ellenkezik és az igazgató-tanács tudta nélkül adatott ki. Ezért küldött is ki a tanács egy prókátort, meg egy erdészt a kebeléből, hogy ezek rektifikálják. Nó azok aztán rektifikáltak is pompásan; de nemcsak úgy a tanács előtt, vagy a miniszteriumhoz fölterjesztett memorandumban, hanem itt a világga bocsátott nyilvános Értesítőben! Itt mondják el, hogy mi mindent csinált s mi mindent nem csinált az az ember, a kőről ritkított betűkkel kinyomatták a mostani Értesítőbe azt a nagy hibát, hogy kihagyta az általa kiadott előbbeni Értesítőből az egyik jegyzőkönyvet ezt a passusát: „Tanfelügyelő jónak látta Madzsar Jánost ünnepélyesen rendre utasítani. Mindezt pedig — ad majorem Hungariae gloriam — elmondja az az igazgató-tanács, a mely a múlttal szemben így feddözik az új értesítő egyik pontjában: „A vizsgálat tárgyává tett értesítő egyáltalában nélkülözi mindazt, a mi az érdeklődő közönség rokonszenvét, a fiatal-ság, vonzalmát és a kormány bizalmát, — szóval az intézet jövője iránti jobb reményeket biztosítani alkalmas.“ — Nó, ha a nélkülözötte, e már nem nélkülöz semmit. — Éljen hát szerzője, a bölcs igazgató tanács, a melynek hazafias érzelmű tagjai a múlt tanévi lelkiismeretes felügyelő sködésükért csak 185 frt. és 88 kr. napdíjat és útiköltséget raktak zsebre annak az eladósodott Magyarországnak a pénztárából, a melynek tanügyét most ilyen szépen megdicsőítették.

Felelős szerkesztő: YÁRADI KÁROLY.